

Шевчук А. В.

Державний університет «Житомирська політехніка»

ТРАНСФОРМАЦІЯ КАДРОВОГО СКЛАДУ КЕРІВНИЦТВА СУДОВОЇ ВЛАДИ: ГОЛОВИ ВОЛИНСЬКОЇ ПАЛАТИ ЦИВІЛЬНОГО СУДУ ПІСЛЯ ЛИСТОПАДОВОГО ПОВСТАННЯ (1831–1864 рр.)

У статті досліджено трансформацію кадрового складу керівництва Волинської палати цивільного суду протягом 1831–1864 рр. як відображення кардинальних змін у судовій політиці Російської імперії після придушення Листопадового повстання. Проаналізовано еволюцію принципів формування судового керівництва від використання представників місцевого католицького дворянства до призначення професійних православних бюрократів загальноімперського масштабу. На основі детального вивчення формулярних списків та офіційних джерел простежено персональні кар'єрні траєкторії шести голів палати, що дозволило виявити три основні етапи кадрової політики: збереження практики залучення лояльної місцевої еліти (1832–1845), перехідний період професіоналізації через регіональні кадри (1845–1851) та остаточний перехід до централізованих призначень досвідчених загальноімперських чиновників (1851–1864).

Особливу увагу приділено соціально-демографічному аналізу керівників установи, зокрема їхньому конфесійному складу, освітньому рівню, економічному статусу та географічному походженню. Встановлено закономірність поступової заміни католицьких землевласників з великими маєтностями (понад 2000 душ кріпаків) православними службовцями з помірним майновим станом, що символізувало перехід від земельної аристократії до службового дворянства як основи судової влади в регіоні.

Дослідження базується на широкій джерельній базі, включаючи архівні матеріали Державного архіву Житомирської області, офіційні довідники «Месяцеслов» та «Адрес-календарь», що забезпечило реконструкцію повної картини персональних змін у керівництві однієї з ключових судових інституцій Правобережжя. Автор демонструє, що трансформація кадрового складу Волинської палати цивільного суду відображала більш широкі процеси централізації та уніфікації судової системи Російської імперії в контексті загальноімперської політики інтеграції Західних губерній після 1831 року.

Ключові слова: Волинська палата цивільного суду, судова влада, кадрова політика, Листопадове повстання, Правобережна Україна, судові реформи, формулярні списки, католицьке дворянство, православне чиновництво, централізація управління.

Постановка проблеми. Листопадове повстання 1830–1831 рр. справило значний вплив на державні інститути Російської імперії. Якщо період від інкорпорації річпосполитських територій до подій 1830 р. можна вважати часом пошуку верховною владою компромісів з локальними елітами, то після придушення політика змістилася у бік уніфікації та бюрократизації з ліквідацією особливостей в управлінні Західними губерніями.

Правобережна Україна (Київська, Подільська та Волинська губернії) потребувала особливої уваги з боку імперського Центру через своєрідний «соціальний квадрат»: імперська влада; польська шляхта; євреї у містах і містечках (купці та міщани);

українці-кріпаки. У пост-інкорпораційний період, коли відбувалася повільна інтеграція та соціально-політична трансформація, локальна шляхта частково зберігала вплив у судовій сфері (виборні посадовці до повітових, підкоморських судів і департаментів губернських головних судів, польська мова в судочинстві, використання артикулів Третього Литовського статуту, інститут адвокатури), що для широкого загалу поряд із збереженням системи аграрних відносин створювало ілюзію збереження влади елітою. При цьому «правова автономія» обмежувалася імперським адмініструванням через: інквізиційний процес, обов'язкове звітування судових установ, схвалення на посади

виборних посадовців, призначення чиновниками лояльних місцевих та приїжджих кадрів, системи штрафування та винесення вироків.

Після придушення повстання верховна влада й місцеві урядовці розпочали зміни у багатьох сферах суспільного життя, прискоривши інкорпорацію правобережних губерній до імперського правового, адміністративного та економічного простору Російської імперії. Водночас важливою складовою життя місцевої еліти було вирішення своїх приватних справ через судові установи згідно з річпосполитською судовою традицією: у підкоморських судах встановлювалися межі володінь, у повітових вирішувалися питання спадкування та майнові права, зобов'язальне право та інше. Апеляційною установою слугував цивільний департамент губернського головного суду, який намагався відстояти інтереси місцевого населення під тиском імперських змін та зберегти місцеве історичне право (Третій Литовський статут та сеймові конституції).

Після 1831 р. судова влада через зміну політики повинна була зазнати кардинальних змін, відображенням яких стала діяльність Волинської палати цивільного суду. Дослідження організації та кадрового складу установи дозволить простежити механізми трансформації локального судочинства у контексті загальноімперської уніфікаційної політики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика судової влади в російській державі та інкорпорованих нею територіях привертала увагу широкого кола науковців: вітчизняних та зарубіжних істориків, правознавців, юристів-практиків. Історіографічний огляд доцільно структурувати за хронологічним принципом у три основні періоди: дорадянський, радянський та пострадянський, що дозволяє простежити еволюцію основних дослідницьких підходів.

Судова реформа 1864 р. актуалізувала вивчення попередньої судової системи з метою виявлення її недоліків. Серед дослідників державної школи О. Градовський поєднував позитивну оцінку станового судочинства [1, с. 202, 225–228] із критикою його залежності від адміністрації [2, с. 419–420, 435]. Г. Джаншиєв акцентував на корупції серед суддів та їх підпорядкуванні вищим чиновникам [3, с. 11, 20]. І. Беляєв наголошував на губернаторському впливі на формування суддівського корпусу та необхідності відокремлення судової влади [4, с. 649–650]. Д. Самоквасов і Й. Гессен критичували невідокремленість суду від адміністрації, тяганину та інквізиційний процес [5, с. 581–582; 6, с. 8–16].

Радянська історіографія характеризувалася обов'язковим використанням класового підходу в оцінках. А. Дубровіна, досліджуючи судові органи українських губерній, трактувала дворянський склад судів як прояв «диктатури дворянства» та критикувала систему за залежність від губернської адміністрації, тяганину й корупцію канцелярського апарату [7, с. 77, 82–86].

У пострадянській історіографії А. Коробович пов'язував Листопадове повстання з прискоренням уніфікаційної політики на західних теренах [8]. Е. і М. Тадени наголошували на браку кадрових та інституційних ресурсів для швидкої інтеграції етнічно й конфесійно різноманітних регіонів [9, р. 53]. Ф. Гіллєс характеризував «польське питання» як подвійну дилему царської влади: необхідність боротьби із сепаратизмом та пошук нових засобів згуртування лояльних підданих [10, р. 4]. Досліджуючи судову систему, М. Бармак вважав її найменш ефективною частиною російської адміністрації через домінування місцевої шляхти, яка зневажливо ставилася до судових посад [11; 12]. В. Шандра позитивно оцінювала совісні суди та їх виборний суддівський корпус. Судові практики совісних судів дозволяють зрозуміти їх затребуваність у тогочасному суспільстві [13]. О. Малишев констатував відсутність юрисдикційних повноважень у відновлених сирітських судах [14, с. 59–72, 313]. Колективна праця Інституту держави і права НАНУ систематизувала дослідження судової влади в українських землях, пов'язавши уніфікаційні заходи з концепцією просвіченого абсолютизму, у результаті чого було знехтувано місцевими історичними традиціями [15].

Волинська палата цивільного суду та її кадровий склад залишаються практично недослідженими в історіографії, що становить суттєву прогалину у вивченні судової системи Правобережної України. Ця лакуна зумовлена кількома чинниками: по-перше, міждисциплінарним характером теми, що потребує поєднання історичних та правничих знань; по-друге, надзвичайно великим обсягом архівних матеріалів (лише фонд 17 Державного архіву Житомирської області містить 7957 справ Волинської палати цивільного суду); по-третє, високою трудомісткістю опрацювання цих джерел, що вимагає тривалої кропіткої роботи. Відсутність комплексного дослідження цієї ключової судової інституції унеможливорює повноцінне розуміння механізмів трансформації правосуддя на Правобережжі в контексті загальноімперської уніфікаційної політики після 1831 року.

Постановка завдання. Метою дослідження є комплексний аналіз трансформації кадрового складу керівництва Волинської палати цивільного суду в контексті зміни імперської політики після Листопадового повстання 1830–1831 рр. Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні завдання: проаналізувати соціальний склад, освітній рівень, конфесійну належність та економічний статус голів палати; простежити еволюцію принципів їх призначення від виборності до бюрократичного призначення; виявити механізми заміщення представників місцевої католицької шляхти професійними чиновниками православно-го віросповідання; дослідити кар’єрні траєкторії керівників установи як відображення загальних тенденцій централізації судової влади в Західних губерніях Російської імперії.

Виклад основного матеріалу. Ключовою ланкою судової системи правобережних губерній Російської імперії від інкорпорації до придушення Листопадового повстання (кінець XVIII ст. – 1831 р) були губернські головні суди. Створені за часів Павла I шляхом реформування судово-адміністративних органів вони склалися з двох департаментів – кримінальних (перший) і цивільних (другий) справ. Якщо перший в обов’язковому порядку здійснював ревізію судових проваджень з повітових судів та магістратів, то інший – був апеляційною установою для перегляду справ, що стосувалися майнових питань. Саме від ефективного володіння та захисту власності залежала соціальна стабільність. Проте ефективність судової влади залежала від кадрового складу. В умовах пошуку лояльності місцевих еліт верховна влада та місцеві адміністратори були зацікавлені у такому підборі кадрів, щоб вони, з одного боку, користувалися вагою у місцевому суспільстві, з іншого – захищали державні інтереси, особливо в умовах врегулювання земельних меж державних / пожалуваних маєтків з власністю місцевих поміщиків / орендарів. Якщо говорити про кадровий склад, то до складу кожного з департаментів входили обрані шляхтою голова та три засідателі. Для захисту державних інтересів було уведено посаду радника, бюрократичну складову роботи забезпечував призначуваний секретар, який очолював штат чиновників та канцеляристів [16, с. 159–160].

Проте, після Листопадового повстання відбулася різка зміна внутрішньої політики в регіоні. Перші кроки були зроблені ще 1 січня 1831 р.,

коли іменним указом було ліквідовано особливий порядок роботи адміністративних та судових установ у Могилівській і Вітебській губерніях та відновлено діяльність установ згідно «Учрежденный для управления губерний Всероссийской империи» 1775 р. При цьому, дозволялося обрання голів кримінальної та цивільної палат. Проте, вже в іменному указі за 30 жовтня цього ж року про перейменування всіх присутственных місць у Західних губерніях згідно «Учрежденный...» 1775 р. було вказано на призначення голів палат кримінальних судів, залишивши виборними керівників цивільної палати та зберігши призначення радників до обох палат [18, с. 159–160].

Перші після Листопадового повстання вибори 30 липня 1832 р. традиційно проходили з порушеннями: переможці не відповідали майновим цензам, не мали необхідної вислуги служби, у формулярних списках не вистачало інформації тощо. Як наслідок, 11 серпня волинський генерал-губернатор вказав цивільному губернатору на численні помилки у документації, схваливши лише частину посадовців, у т. ч. й голову палати цивільного суду (І. Тележинського¹). Ситуація була настільки складною, що 17 серпня цивільний губернатор самостійно призначив частину посадовців, у т. ч. до палати цивільного суду трьох колишніх засідателів – І. Саноцького, Ц. Ротермунда і К. Дубецького. Новим, четвертим, став колишній засідатель уїздного суду І. Котковський, який хоча й був обраний до палати кримінального суду, проте згодом «на прохання дворянства» схвалений до цивільної палати. Це було зроблено, щоб не допустити до посади І. Здебського, хоча й без зазначення причин [19, арк. 249–249 зв.].

Природно, що основну роль у роботі палат кримінального та цивільного судів відводилася головам. Протягом попереднього періоду (1797–1831 рр.) політика призначення на цю посаду характеризувалася виваженістю з боку локальної адміністрації та верховної влади, адже кандидатура остаточно схвалювалася Сенат. Зазвичай на ці посади призначалися заможні лояльні поміщики з юридичним досвідом. За штатами 1796 р. Павло I встановив річне жалування 840 руб. сріблом (для порівняння: віцегубернатор – 1200 руб.), хоча традиційним було відсутність жалування виборним посадовцям. Головам присвоювався чин V класу (статський радник), що прирівнювало їх до віцегубернаторів. Разом з тим, імперські чини присвоювалися обережно. Комітет міністрів

¹ Переобраний на посаду, вперше обраний 1829 р. З 1805 по 1811 рр. був суддею Луцького повітового суду. [16, с. 540, 562].

у 1816 р. постановив, що обрані посадовці без попередніх чинів не можуть претендувати на їх отримання, проте можуть нагороджуватися імперськими орденами [16, с. 235–243].

Виокремлено два етапи у діяльності департаментів головних судів: до 1820 р. це були досвідчені професіонали: А. Домбровський (голова цивільного департаменту Волинського суду, нагороджений російськими орденами, виконував обов'язки губернатора), Й. Бачинський (дійсний камергер, 1815 р.), Й. Пінінський (1818 р.) та після 1820 р. відбувалася зміна поколінь. На посаду голови цивільного департаменту обрано графа С. Карвицького (власник 239 кріпаків, колишній поручик без досвіду у судовій сфері. Це відображало кадрову політику губернатора В. Гіжицького (1816–1824 рр.), орієнтовану на лояльність місцевих еліт. Процедура звільнення передбачала подання прохання губернатору та генерал-прокурору з обґрунтуванням причин, медичними довідками (за необхідності) та рекомендаціями дворянського зібрання. Звільнення здійснювалося сенатським указом із одночасним внесенням кандидатури наступника [16, с. 238–242].

Аналізуючи кадровий склад керівників Волинської палати цивільного суду (Додаток 1) протягом 1832–1864 рр. може скластися враження, що на початковому етапі відбувався підбір «зручного» голови, який би задовільняв передусім локальних адміністраторів у реакційний період. Проте, вже згадуваний Ігнацій Тележинський був обраний головою цивільного департаменту Волинського головного суду 1829 р. [16, с. 562] та переобраний 1832 р., що було свідченням його лояльності під час Листопадового повстання. Враховуючи його безперешкодне схвалення на посаді голови палати внаслідок виборів 1832 р. можна стверджувати про його «відповідність посаді». Його наступник Ромуальд Стецький, кавалер ордену св. Анни 2-го ступеня, з поки невідомих причин перебував нетривалий час на цій посаді. Робочою гіпотезою може бути смерть / відставка І. Тележинського й призначення Р. Стецького до нових виборів. Орден св. Анни отримували особи, які перебували на виборних посадах або були чиновниками високого рангу. Враховуючи, що ніде не зазначено класного чину, оче-

видно, що Р. Стецький перебував на виборних посадах, проте це не було у судових структурах [16, с. 540–571] та на посадах маршала [20] чи хорунжого [21] Волинської губернії.

Додаток 1

Голови Волинської палати цивільного суду (1832–1864 рр.)²

№	Голова палати	Роки керівництва
1.	І. Тележинський	1832 – 1833
2.	Р. Стецький	1834 – 1835
3.	Ц. Ротермунд ³	1836 – 1845
4.	Й. Малаховський	1846 – 1851
5.	В.о. П. Матафті́н (колезький секретар)	1852 – 1857
6.	Н. Алфьоров (дійсний статський радник ⁴)	1858 – 1864

У фонді 17 (Волинська палата цивільного суду), опис 1, відклалося 275 формулярів голів, радників та товаришів голови, засідателів, чиновників та канцеляристів. З них чотири (2/3 від загальної кількості голів) належали головам палат – Ц. Ротермунду, Й. Малаховському, П. Матафтіну та Н. Алфьорову. Аналіз їхньої служби дозволяє зрозуміти походження, сімейний стан, володіння нерухомістю, віросповідання, кар'єрне зростання.

Збережений у фондах Державного архіву Житомирської області формулярний список Целестіна Францовича Роттермунда містить цінні відомості про соціальний склад та кар'єрні траєкторії судових кадрів Волинської губернії першої половини XIX ст. Цей документ дозволяє реконструювати типовий портрет голови палати цивільного суду 1830–1840-х рр. та виявити специфічні риси функціонування судової системи в Західних губерніях Російської імперії.

Голова цивільної палати у 1836–1845 рр. (Додаток 1), 1809 р. н., одружений на вдові, власних дітей не мав, римо-католики, походив з дворян утверджених Герольдією, мав у Володимирському повіті за «коллюкаційним правом»⁵ 200 родових кріпаків, його дружина мала спадкових 1500 душ у різних місцевостях Київської та Волинської губерній та набутих за «коллюкаційним правом» 370 душ. Не було нічого зазначено про його освіту, а перший запис у формулярі стосувався обрання

² Складено автором на підставі: [22; 23; 24; 25]

³ 1845 р. вперше загадано про його класний чин – титулярний радник.

⁴ За відмінну службу імператорським указом 6 вересня 1860 р. пожалуваний зі статських у дійсні статські радники [26, арк. 35].

⁵ Коллюкаційне (від лат. *collocatio* – розміщення, надання) право – це особлива форма тимчасового володіння мастками на Правобережжі у XIX ст., пережиток річпосполитської традиції, коли юридичним власником залишалися держава чи попередній господар, а користувач (коллюкант) мав спадкове право керувати мастком і збирати з нього прибутки, сплачуючи податки та ренту, проте з обмеженням у розпорядженні землею.

20 липня 1826 р. депутатом до Волинської ліквідаційної комісії. За три роки він був обраний засідателем цивільної палати (насправді цивільного департаменту Волинського головного суду), 30 липня 1832 р. переобраний, але одразу ж подав у відставку. 26 травня 1835 р. був обраний головою й 9 березня 1838 р. його було нагороджено колезьким секретарем і 23 травня 1838 р. – перебрано головою. 28 січня 1839 р. був залишений на посаді голови генерал-губернатором, як прослуживший одне трьохріччя, до завершення шестиріччя. 1841 р. отримав титулярного радника. 11 червня 1845 р. по завершенні «терміну виборового» був звільнений від служби. Варто зауважити, що разом з іншими членами суду він потрапив під суд за видачу свідоцтва на землю поміщикам Чудовському і Мазевському (1845 р.), але був виправданий [27, арк. 1 зв.-3].

Соціальний профіль Ц. Роттермунда відображає характерні особливості кадрового складу судових органів регіону. Його належність до «дворян утверджених Герольдією» підкреслює офіційне визнання шляхетського статусу в російській становій системі, що було особливо важливим для локальної шляхти після інкорпорації цих територій до імперії. Значне землеволодіння родини – загалом близько 2070 душ селян у Волинській та Київській губерніях – свідчить не лише про високий економічний статус, але й про міжгубернські зв'язки, що були характерними для великих шляхетських родин регіону. Особливо цікавою є згадка про «коллюкаційне право», яке відображає збереження елементів традиційного річпосполитського земельного права в умовах уніфікації російського законодавства.

Кар'єрний шлях Ц. Роттермунда демонструє специфічну модель входження в судову службу, характерну для західних губерній. На відміну від традиційного початку цивільної кар'єри через канцелярську службу, він, як заможний землевласник, розпочав з участі у виборних шляхетських інституціях. Депутатство в Волинській ліквідаційній комісії з 1826 р. стало стартовою точкою його служби. Подальший перехід до посади засідателя цивільної палати у 1829 р, а згодом до голови суду в 1835 р. ілюструє поступове зростання довіри з боку як місцевого дворянства, так і центральної влади.

Система призначень та переобрань, відображена в формулярі, розкриває складний механізм кадрових рішень у судовій сфері. Поєднання виборного принципу, коли дворянство обирало кандидатів, з адміністративним контролем верховної влади створювало специфічну систему стриму-

вань і протидії. Рішення генерал-губернатора від 28 січня 1839 р. про залишення Ц. Роттермунда на посаді «як прослужившого одне трьохріччя» демонструє практику адміністративного втручання у виборні процедури. Обмеження терміну служби шістьма роками відображало перехідний період від системи виборів до призначень, що мало на меті повністю контролювати судову сферу у складному регіоні.

Просування Ц. Роттермунда по Табелі про ранги було відносно повільним: колезький секретар у 1838 р. та титулярний радник у 1841 р. Зауважимо, що чин колезького секретаря був відображений лише у формулярі, а у «Месяцеслове...» почав фігурувати лише титулярний радник. Це відображає специфіку виборної служби, але при цьому й показує зміни, адже до Листопадового повстання виборні посадовці не отримували класних чинів.

Особливого значення набуває згадка про судовий процес 1845 р., в якому Ц. Роттермунд та інші члени суду проходили як обвинувачені за видачу свідоцтва на землю поміщикам Чудовському і Мазевському. Цей епізод розкриває складність земельно-правових відносин у регіоні та конфлікти між судовими рішеннями і адміністративною політикою. Виправдання всіх обвинувачених може свідчити як про їхню професійність і дотримання закону, так і про складність правозастосування в умовах співіснування різних правових традицій. Цей випадок також демонструє механізми контролю влади за діяльністю місцевих судових органів та готовність до жорсткого втручання у разі підозр у неправомірних діях.

Конфесійний аспект – римо-католицьке віросповідання Ц. Роттермунда – заслуговує на особливу увагу як свідчення конфесійної толерантності російської адміністрації щодо католицької шляхти в судовій сфері у перший період після Листопадового повстання. Це відображає прагматичний підхід імперії до використання кваліфікованих місцевих кадрів, незважаючи на релігійні відмінності. Водночас це свідчить про збереження традиційних еліт у системі місцевого управління та їх поступову інтеграцію в імперську бюрократичну ієрархію.

Загалом формуляр Ц. Роттермунда репрезентує типовий профіль судового чиновника-католика у Волинській губернії середини XIX ст. та демонструє особливості адаптації локальної еліти до імперської адміністративної системи. Документ розкриває складність процесів модернізації судочинства в багатонаціональній імперії, де необхідно було враховувати місцеві традиції, конфесійні осо-

бливості та економічні інтереси регіональних еліт. Цей випадок також ілюструє еволюцію кадрової політики від початкового використання місцевих еліт до поступового посилення централізованого контролю над судовою системою.

Формулярний список Йосифа⁶ Никодимовича Малаховського (1781 р.н.) – наступного голови Волинської палати цивільного суду (1845 – 1851 рр.) – дозволяє простежити принципово іншу, *більш традиційну* (курсив. – Авт.), модель кар'єрного зростання в судово-адміністративній системі Волинської губернії та виявити альтернативні шляхи формування регіональних еліт. Одружений, мав трьох дочок, дві з яких були заміжні, вся родина була римо-католиками, з дворян, не мав родових маєтностей, але в Овруцькому повіті мав набутими 450 кріпаків. Після завершення навчання у Любарському повітовому училищі був обраний 1805 р. засідателем Новоград-Волинського земського суду (поліційна установа). Наступного року припинена служба, але 1808 р. обраний двічі на посаду писаря Новоград-Волинського повітового суду, з 1814 по 1817 рр. перебував на посаді засідателя цього ж суду. Продовження кар'єри відбулося 1831 р. після призначення губернським начальством на посаду овруцького повітового предводителя дворянства, з наступним обранням 1832 р. та 1835 рр. Проте 1837 р. за власним бажанням був звільнений, але вже наступного року переобраний втретє. 1841 р. служба на виборних посадах призупинилася, проте 1844 р. був обраний на кандидатом на посаду голови Волинської палати цивільного суду. 1845 р. був схвалений на цій посаді. Жодного класного чину не мав, але був нагороджений орденами св. Володимира 4-го ступеня та св. Станіслава 4-го ступеня. Жалування отримував 1138 руб. 17 коп. сріблом (з державних – 235 руб. 32 коп., з земських зборів – 902 руб. 85 коп.) [28, арк. 1 зв.-4].

На відміну від свого попередника, Й. Малаховський представляв іншу категорію місцевого дворянства. Хоча він також походив з римо-католицької шляхти, його економічний статус був значно скромнішим – відсутність родових маєтностей та лише 450 набутих кріпаків в Овруцькому повіті свідчили про належність до менш заможних верств дворянства. Це принципово відрізняло його від Ц. Роттермунда з його 2070 душами та міжгубернськими земельними володіннями. Водночас сімейна структура Й. Малаховського – одружений, з трьома дочками, дві з яких уже були заміжні на момент складання формуляру, – вказує на усталені

родинні зв'язки в регіоні. Освітня траєкторія також контрастує з відсутністю подібних відомостей у формулярі попередника. Навчання в Любарському повітовому училищі, хоча й скромне за масштабами, свідчить про прагнення до професійної підготовки та відповідає загальній тенденції початку XIX ст. щодо підвищення освітнього рівня місцевої шляхти.

Кар'єрна траєкторія Й. Малаховського демонструє унікальну послідовність та спеціалізацію в межах судової системи та адміністративних органів. Характерним є тимчасове припинення служби в 1806–1808 рр., що може відображати як особисті обставини, так і зміни в місцевій політичній ситуації. Повернення до служби на посаду писаря Новоград-Волинського повітового суду в 1808 р. та подальше зростання до засідателя (1814–1817 рр.) свідчать про поступове накопичення досвіду та авторитету в судовій сфері. Довга перерва в службі з 1817 по 1831 р. залишається невизначеною у формулярі, але може відображати вплив політичних подій того періоду, зокрема й Листопадового повстання 1830–1831 рр. Призначення губернським начальством на посаду Овруцького повітового предводителя дворянства в 1831 р., а не обрання, як це відбувалося зазвичай, може свідчити про особливу довіру з боку локальної влади, враховуючи нестандартні обставини того періоду. Подальші регулярні переобрання на цю посаду в 1832, 1835 та 1838 рр. (після добровільної відставки в 1837 році) демонструють стабільний авторитет серед місцевого дворянства.

Перехід Й. Малаховського до судової сфери в 1844–1845 рр. як кандидата, а потім голови Волинської палати цивільного суду представляє логічне завершення його кар'єри. Цей перехід від дворянського самоврядування до судових функцій відображає типovu для того періоду практику використання досвідчених місцевих діячів у найбільш відповідальних посадах. Схвалення його кандидатури центральною владою в 1845 р. свідчить про визнання його професійних якостей та політичної лояльності.

Особливістю кар'єри Малаховського є відсутність класних чинів при наявності орденських нагород – ордена св. Володимира 4-го ступеня та св. Станіслава 4-го ступеня. Це відображає специфіку нагородної системи для виборних посадовців, де відзнаки надавалися за заслуги перед державою, але не обов'язково супроводжувалися про-

⁶ Йосиф – русифіковане польське ім'я Юзеф. Проте, враховуючи, що в офіційній документації вживалося саме Йосиф, ми будемо послуговуватися ним.

суванням по Табелі про ранги. Такий статус був характерним для місцевих діячів, які поєднували лояльність до імперії з авторитетом серед регіональних еліт.

Порівняння кар'єр Ц. Роттермунда та Й. Малаховського виявляє дві різні моделі формування судових кадрів у Волинській губернії. Якщо перший представляв заможну космополітичну шляхту з міжгубернськими зв'язками, то другий втілював тип місцевого діяча з глибоким укоріненням у регіональній структурі. Його тривала служба в межах однієї губернії, спеціалізація в судовій сфері та поступове зростання від писаря до голови суду демонструють альтернативний шлях професійного становлення, заснований більше на досвіді та місцевому авторитеті, ніж на економічному статусі та родинних зв'язках.

Загалом формуляр Й. Малаховського ілюструє процеси професіоналізації судової системи та можливості вертикальної мобільності в рамках регіональних еліт Російської імперії. Його випадок показує, що навіть представники менш заможних верств дворянства могли досягати високих посад завдяки послідовності, спеціалізації та накопиченню досвіду в конкретній сфері діяльності.

Формулярний список Петра Олександровича Матафтіна (1799 р.н.) демонструє кардинально відмінну модель кар'єрного розвитку, що базувалася на професійній цивільній службі та систематичному просуванні по Табелі про ранги через різні губернії імперії. Сімейний стан: одружений, мав п'ятьох синів (двоє навчалися в Петербурзькому морському корпусі, двоє – в підготовчому пенсіоні поручика Іванова) та двох дочок, які навчалися у Петербурзькому Катерининському інституті. Всі члени родини – православні. Жалування отримував на рік з державних коштів – 235 руб. 32 коп. та із земських зборів 902 руб. 85 коп. сріблом. Походив з дворян, утверджених Герольдією і записаний у 6 частині родословної книги. У власності мав родових двох кріпаків у Вологодській губернії та набутих шістьох у Володимирській, дружина у Вологодській та Володимирській областях мала родових – 61 кріпак та 65 – набутих. Кар'єра розпочалася 1815 р., коли після домашнього виховання і здачі екзаменів у Вологодській губернській гімназії, розпочав канцеляристом у Вологодській казенній палаті. 1818 р. – колезький реєстратор, 1820 р. – переміщений до Вологодського совісного суду. 1821 р. призначений до Грязовецького повітового суду дворянським засідателем, проте наступного року звільнений і перейшов чиновником до казенної палати, де 1822 р. отримав губернського

секретаря, а за три роки – колезького секретаря. 1826 р. повернувся до повітового суду дворянським засідателем, де через 9 місяців став стряпчим. 1831 р. став стряпчим Вологодської казенної палати та 1835 р. – колезький асесор. З 1839 р. губернський прокурор, спочатку Псков, де отримав надвірного радника 1841 р., потім Астрахань (1843 р.), Мінськ (1844 р.), де 1847 р. отримав колезького радника і 1849 р. переміщений до Харкова. З 1851 р. був призначений головою Волинської палати цивільного суду, а з 1 грудня 1852 р., окрім основних обов'язків, почав в.о. совісного судді [29, арк. 1 зв.-6].

Соціальний профіль П. Матафтіна відрізнявся від його попередників як конфесійно, так і територіально. Православне віросповідання всієї родини контрастувало з католицизмом попередників, що відображало політику верховної влади щодо поступового посилення православного елементу в адміністрації західних губерній. Його походження з Вологодської губернії – типово російського регіону – та запис у 6 частині родословної книги свідчили про належність до старого російського дворянства, «утвердженого Герольдією». Економічний статус родини був скромним навіть порівняно з Й. Малаховським.

Особливої уваги заслуговує освітня стратегія родини П. Матафтіна, яка кардинально відрізнялася від регіональних практик. Навчання п'яти синів та двох дочок у престижних столичних закладах свідчило про цілеспрямовану інвестицію в майбутнє нащадків та орієнтацію на загальноімперську, а не регіональну кар'єру. Така освітня модель була типовою для професійної бюрократії, яка розглядала службу як основне джерело соціального статусу та економічного благополуччя.

Кар'єрна траєкторія представляє класичний зразок професійної цивільної служби XIX ст. Початок в 1815 р. після домашнього виховання та складання екзаменів у Вологодській губернській гімназії з посади канцеляриста демонструє стандартний шлях входження в бюрократичну систему. На відміну від попередників, які починали з виборних посад, П. Матафтін з самого початку був інтегрований у вертикаль державної служби. Його швидке просування свідчило про професійні здібності та протекцію керівництва. Період служби в Вологодській губернії (1815–1839 рр.) характеризувався систематичним просуванням через різні відомства та посади. Призначення псковським губернським прокурором у 1839 р. стало якісним стрибком у кар'єрі, переводячи П. Матафтіна до категорії вищих губернських чиновників.

Період служби губернським прокурором (1839–1851 рр.) демонструє мобільність професійної бюрократії та практику ротації кадрів центральною владою. Переміщення свідчать про універсальність його адміністративних навичок та довіру міністерства. Вони були характерними для боротьби з корупцією та формування професійного корпусу чиновників, не пов'язаних з місцевими інтересами.

Призначення головою Волинської палати цивільного суду в 1851 р. та додаткове виконання обов'язків совісного судді з 1 грудня 1852 р. представляло логічне завершення довгої професійної кар'єри. На відміну від попередників-католиків, які представляли місцеві еліти, П. Матафтин був призначений ззовні професіоналом, що відображало зміну кадрової політики після революційних подій 1848–1849 рр. у Європі та посилення централізації управління.

Призначення П. Матафтіна ознаменувало перехід від використання місцевих еліт до професійних бюрократів у керівництві судовою системою Волинської губернії. Його випадок ілюструє загальну тенденцію централізації та професіоналізації адміністрації в період правління Миколи I, коли довіра до місцевих кадрів поступово замінювалася покладанням на професійних чиновників, вихованих у традиціях імперської служби. Водночас православне віросповідання та російське походження П. Матафтіна відображали конфесійні та етнічні пріоритети кадрової політики в Західних губерніях, де влада прагнула зменшити вплив католицького дворянства на судову систему.

Формулярний список Никифора Івановича Алфьорова (імовірно 1788 р.н.) – голови Волинської палати цивільного суду з грудня 1857 р. – представляє унікальний випадок надзвичайно довгої та географічно розгалуженої професійної кар'єри, що охоплювала понад півстоліття служби в різних регіонах імперії та демонструвала найвищий рівень адміністративної мобільності серед усіх керівників цієї судової інституції. Сімейний стан: одружений, троє синів та троє дочок (зазначено, що дружина була лютеранкою, а всі діти православними), православний, походив з дворян і мав набутий маєток в Орловській губернії площею 989 дес. зі 189 колишніми кріпаками та дружина мала 250 дес. землі з 11 кріпаками (формулярний список було укладено після Селянської реформи 1861 р. – Авт.). Після закінчення Глухівського повітового училища в 1803 р. розпочав цивільну службу в місцевому

повітовому суді, 1806 р. отримав губернського реєстратора, 1814 р. – колезького реєстратора. 1817 р. розпочав роботу повітчиком в Орловській казенній палаті, де одразу отримав губернського секретаря. 1820 р. звільнився та був прикомандирований до губернського прокурора. 1821 р. отримав колезького секретаря та був переміщений до канцелярії генерал-губернатора Рязанського округу О. Балашова. 1823 р. – титулярний радник, Після скасування канцелярії з 1828 р. почав службу в Грузії з чином колезького асесора, був чиновником з особливих доручень, 1833 р. подав у відставку та розпочав служити в Департаменті духовних справ Іноземних сповідань Міністерства внутрішніх справ. з 1835 р. був кам'янець-подільським губернським прокурором, з 1837 р. – волинський прокурор, 1838 р. – колезький радник, з 1842 р. – рязанський губернський прокурор, 1844 р. – полтавський губернський прокурор, 1846 р. – статський радник, 1847 р. – воронезький губернський прокурор, цього ж року – знову волинський прокурор. З 1848 р. голова Воронезької палати кримінального суду, з 1853 р. – голова Самарської палати цивільного суду, з 24 грудня 1857 р. – голова Волинської палати цивільного суду. Жалування 1770 руб. сріблом [26, арк. 37–52].

Соціальний статус Н. Алфьорова відрізнявся конфесійною толерантністю, характерною для професійного чиновництва середини XIX століття. Його православне віросповідання поєднувалося з лютеранством дружини, що свідчило про прагматичний підхід до міжконфесійних союзів у середовищі службового дворянства, водночас усі шестеро дітей виховувалися в православ'ї відповідно до офіційної політики держави. Економічне становище родини було помірним: набутий маєток в Орловській губернії площею 989 десятин зі 189 колишніми кріпаками та 250 десятин землі дружини з 11 селянами давали загалом 200 душ, що менше за володіння всіх попередників, але забезпечувало гідне утримання великої чиновницької родини. Відсутність родових маєтностей підкреслювала залежність від службових доходів та типову для професійної бюрократії орієнтацію на кар'єрне зростання як основне джерело соціального статусу.

Освітня підготовка Н. Алфьорова була скромною – закінчення Глухівського повітового училища в 1803 р. контрастувало зі столичною освітою дітей П. Матафтіна та навіть з Любарським училищем Й. Малаховського. Однак його подальша блискуча кар'єра свідчила про

виняткові природні здібності, самоосвіту та адаптивність, які дозволили йому успішно функціонувати в найрізноманітніших адміністративних контекстах протягом п'яти десятиліть. Це також демонструвало можливості вертикальної мобільності в російській бюрократичній системі для здібних представників провінційного дворянства.

Початковий етап кар'єри в Глухівському повітовому суді (1803–1817 рр.) характеризувався помірним, але стабільним просуванням по службовій ієрархії, що відповідало стандартним темпам для здібних провінційних чиновників того періоду. Перехід до Орловської казенної палати на посаду повітчика в 1817 р. з одразу наданим чином губернського секретаря ознаменував якісний стрибок у кар'єрі та свідчив про визнання його професійної компетентності поза межами рідного регіону. Період 1820–1828 рр. став переломним у професійному становленні Н. Алфьорова, характеризуючись динамічними змінами посад та прискореним просуванням по Табелі про ранги. Звільнення з казенної палати та прикомандування до губернського прокурора в 1820 р. відкрило новий напрямок спеціалізації в галузі нагляду за законністю. Переміщення до канцелярії генерал-губернатора О. Балашова представляли якісний стрибок до престижнішої служби при одному з найвпливовіших діячів імперії. Колишній міністр поліції та довірена особа Олександра І, залучав до своєї канцелярії лише здібних чиновників, що свідчило про високу оцінку адміністративного потенціалу Н. Алфьорова. Досягнення чину титулярного радника в 1823 р. підкреслювало стабільне професійне зростання та відкривало перспективи загальноімперської кар'єри.

Призначення до Грузії в 1828 р. з чином колезького асесора та посадою чиновника з особливих доручень ознаменувало початок найбільш динамічного етапу кар'єри. Кавказький досвід був особливо цінним для формування універсальних адміністративних навичок, оскільки вимагав роботи в складних етноконфесійних умовах та знання специфіки управління національними окраїнами. Найбільш інтенсивний та географічно розмаїтий період кар'єри припав на 1835–1853 рр., коли Н. Алфьоров послідовно обіймав посади губернських прокурорів у шести губерніях, що демонстрували виняткову професійну мобільність та використання його досвіду для вирішення складних адміністративних завдань у різних частинах імперії.

Жалування Н. Алфьорова в розмірі 1770 руб. сріблом значно перевищувало оплату всіх попередників (1138 рублів у Й. Малаховського та П. Матафтіна), що відображало його вищий чиновний ранг статського радника (5-й клас).

Кар'єра Н. Алфьорова представляє найбільш досконалий зразок професійної мобільності та адміністративної універсальності в російській бюрократичній системі XIX ст. Його п'ятидесятирічний досвід роботи принаймні в одинадцяти різних губерніях – від українських земель до Кавказу, від західних губерній до Поволжя – формував унікальну експертизу в галузі регіонального управління та глибоке розуміння різноманітних адміністративних викликів імперії. На відміну від Ц. Роттермунда та Й. Малаховського, які представляли місцеві католицькі еліти з обмеженим географічним досвідом, або П. Матафтіна з його більш традиційною професійною кар'єрою в межах кількох сусідніх губерній, Н. Алфьоров втілював ідеал універсального імперського чиновника, здатного ефективно функціонувати в будь-якому регіоні та відомстві завдяки накопиченому багаторічному досвіду та адаптивності.

Призначення Н. Алфьорова головою Волинської палати цивільного суду завершило тривалу еволюцію кадрової політики в судовій системі губернії від використання місцевих католицьких еліт через перехідний період професійних православних чиновників до досвідчених загальноімперських бюрократів з найширшою географічною мобільністю. Його випадок демонструє кульмінацію процесів централізації та професіоналізації судової адміністрації, коли найвідповідальніші посади в периферійних регіонах довірялися чиновникам з максимально різноманітним адміністративним досвідом, незалежно від їхніх місцевих зв'язків або регіонального походження.

Висновки. Дослідження кадрового складу керівництва Волинської палати цивільного суду протягом 1831–1864 рр. дозволяє простежити ключові етапи трансформації судової влади в Західних губерніях Російської імперії після Листопадового повстання та виявити основні тенденції еволюції імперської кадрової політики в регіоні. Аналіз персонального складу голів палати засвідчує поетапну зміну принципів формування судового керівництва, що відображала загальну логіку централізації та уніфікації управління в Правобережній Україні. Перший етап (1832–1845 рр.) характеризувався збереженням практики використання представників місцевої католицької шляхти (І. Тележинський, Р. Стецький, Ц. Роттермунд), які поєднували еко-

номічну могутність, територіальну укоріненість та політичну лояльність до імперської влади. Ці діячі представляли традиційну модель судового керівництва, заснованого на авторитеті земельної аристократії та знанні місцевого права.

Перехідний етап (1845–1851 рр.) репрезентований постаттю Й. Малаховського, який втілював альтернативну модель кар'єрного зростання через поступове накопичення професійного досвіду в межах регіональної судової системи. Його траєкторія від писаря повітового суду до голови губернської палати демонструвала можливості вертикальної мобільності для менш заможних представників місцевого дворянства та свідчила про початок процесів професіоналізації судової служби.

Завершальний етап (1851–1864 рр.) ознаменувався кардинальною зміною кадрової політики з призначенням православних бюрократів загальноімперського масштабу (П. Матафтин, Н. Алфьоров), що відображало остаточну відмову від покладання на місцеві еліти та перехід до централізованого управління судовою системою. Ці чиновники характеризувалися широкою географічною мобільністю, багаторічним досвідом роботи в різних губерніях та відсутністю укоріненості в регіональних соціальних мережах.

Конфесійний аспект кадрових призначень демонструє еволюцію від толерантності до католицизму в перші роки після повстання до поступового посилення православного елемен-

ту в судовому керівництві, що відповідало загальній тенденції конфесіоналізації кадрової політики в західних губерніях. Водночас економічний статус керівників палати еволюціонував від крупного землеволодіння (понад 2000 душ у Ц. Ротермунда) до помірного майнового стану професійних чиновників (200 душ у Н. Алфьорова), що підкреслювало перехід від земельної аристократії до службового дворянства як основи судової влади.

Досліджений матеріал засвідчує, що трансформація кадрового складу керівництва Волинської палати цивільного суду відображала більш широкі процеси модернізації та централізації судової системи Російської імперії, коли традиційні форми використання місцевих еліт поступалися професіональній бюрократії як основному інструменту державного управління на периферії. Цей процес мав як позитивні наслідки у вигляді професіоналізації судочинства, так і негативні через втрату зв'язку судової влади з місцевими соціальними реаліями та правовими традиціями.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в компаративному аналізі кадрової політики в судових установах інших правобережних губерній, вивченні впливу персональних змін керівництва на ефективність судочинства та дослідженні механізмів адаптації місцевих правових традицій до загальноімперського законодавства в умовах зміни кадрового складу судових органів.

Список літератури:

1. Градовский А. Высшая администрация России XVIII ст. и генерал-прокуроры. СПб.: Тип. И. Бочкарева, 1866. 284 с.
2. Градовский А. Исторический очерк учреждения генерал-губернаторств в России. *Политика, история и администрация. Критические и политические статьи*. СПб, 1871. 515 с.
3. Джаншиев Г. А. Основы судебной реформы (К 25-ти летию нового суда). Историко-юридические этюды. М., 1891. 364 с.
4. Беляев И. Д. Лекции по истории русского законодательства. М., 1879. 728 с.
5. Самоквасов Д. Я. История русского права. М., 1906. 595 с.
6. Гессен И. В. Судебная реформа. СПб, 1905. 267 с.
7. Дубровіна А. Б. Суспільний лад, механізм управління та право України в період розкладу феодально-кріпосницької системи і зростання капіталістичних відносин (перша половина XIX ст.). Київ, 1966. 111 с.
8. Коробович А. Судова система на окупованих Росією східних землях Речі Посполитої (XVIII–XIX ст.). *Актуальні проблеми держави і права*. 2009. № 49. С. 104–110.
9. Thaden E. C., Thaden M. F. Eastern Belorussia, Lithuania, and the Right-Bank Ukraine. *Russia's Western Borderlands, 1710–1870*. Princeton: Princeton University Press, 1984. P. 32–56.
10. Hillis F. Children of Rus': Right-Bank Ukraine and the Invention of a Russian Nation. Ithaca-London: Cornell University Press, 2013. 329 p.
11. Бармак М. Російські судові установи в системі управління українських земель Правобережної України наприкінці XVIII – в першій половині XIX ст. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка: Серія «Історія»*. 2010. Вип. 2 (1). С. 19–25.

12. Бармак М. Трансформації в системі судоустрою на Правобережній Україні наприкінці XVIII ст. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка: Серія «Історія»*. 2016. Вип. 2. С. 4–9.
13. Шандра В. С. Совісні суди в Україні (остання чверть XVIII–середина XIX ст.) / Наук. ред. О. П. Реєнт. НАН України. Інститут історії України. Київ: Інститут історії України, 2011. 266 с.
14. Малишев О. О. Міські сирітські суди в Україні: історико-правове дослідження / Відп. ред. І. Б. Усенко; НАН України, Інститут держави і права ім. В. М. Корецького. Київ: ВГЛ «Обрії», 2013. 352 с.
15. Судова влада в Україні: історичні витоки, закономірності, особливості розвитку / Авт. кол.: В. С. Бігун, І. Й. Бойко, Т. І. Бондарук, К. А. Віслобоков, О. А. Гавриленко, Л. О. Зайцев, А. Ю. Іванова, О. О. Малишев, І. В. Музика, В. Т. Окіпнюк, Є. В. Ромінський, О. О. Самойленко, М. І. Сірий, І. Б. Усенко (кер. кол.), М. Д. Ходаківський, Л. В. Худояр, О. Н. Ярмиш. НАН України. Інститут держави і права ім. В. М. Корецького; Міжнародна асоціація істориків права. Київ: Видавництво «Наукова думка» НАН України, 2014. 503 с.
16. Шевчук А. Судова влада в житті суспільства Правобережної України (кінець XVIII – перша третина XIX ст.): монографія. Житомир: Євенок, 2022. 580 с.
17. Про введення в губерніях: Могилівській і Вітебській, як по урядовій, так і по судовій частині, того самого порядку, який спостерігається у внутрішніх областях держави. *ПЗЗ-2*, т. 6 (1831), ч. 1. № 4233. С. 1.
18. Про присвоєння всім присутственным місцям і посадовим особам у західних губерніях тих найменувань, які існують у великоросійських губерніях. *ПЗЗ-2*, т. 6 (1831), ч. 2 № 4894. С. 159–160.
19. Державний архів Житомирської області (далі – ДАЖО). Ф. 10 (Новоград-Волинський повітовий суд). Оп. 1. Спр. 652 (Укази Новоград-Волинському уїздному суду), 1832 р., 687 арк.
20. Lebid A., Shevchuk A. District (Povitovi) Marshals of Volyn Governorate (1797–1831): Arrangement, Staffing and Activities. *Bylye Gody*. 2023. Vol. 18, № 1. P. 100–114.
21. Шевчук А., Маркевич О. Хорунжі Волинської губернії (1797–1832): традиції Речі Посполитої в імперських практиках адміністрування. *Інтермарум: історія, політика, культура*. 2023. № 12. С. 8–31.
22. Месяцеслов и общий штат Российской империи: В 2-х ч. Ч. 2: 1832 г. С. 388; 1833 г. С. 390; 1834 г. С. 401; 1835 г. С. 391; 1836 г. С. 406; 1837 г. С. 455; 1838 г. С. 437; 1839 г. С. 429; 1840 г. С. 401; 1841 г. С. 251; 1842 г. С. 253.
23. Адрес-календарь или Общий Штат Российской империи: В 2-х ч. Ч. 2: 1843 г. С. 255; 1844 г. С. 214; 1845 г. С. 29; 1846 г. С. 30; 1847 г. С. 27; 1848 г. С. 28; 1849 г. С. 29; 1850 г. С. 22.
24. Адрес-календарь. Общая Роспись всех чиновных особ в государстве: В 2-х ч. Ч. 2: 1851 г. С. 23; 1852 г. С. 24; 1853 г. С. 24; 1854 г. С. 24; 1855 г. С. 24; 1856 г. С. 24; 1857 г. С. 24; 1858–1859 гг. С. 26; 1859–1860 гг. С. 60.
25. Адрес-календарь. Общая Роспись начальствующих и прочих должностных лиц: В 2-х ч. Ч. 2: 1860–1861 гг. С. 57; 1861–1862 гг. С. 47; 1862–1863 гг. С. 50; 1863–1864 гг. С. 52.
26. ДАЖО. Ф. 17 (Волинська палата цивільного суду). Оп. 1. Спр. 4 (Про вступ на посаду голови палати статського радника Алфьорова), 1854 р., 57 арк.
27. ДАЖО. Ф. 17 (Волинська палата цивільного суду). Оп. 1. Спр. 221 (Формулярний список голови Волинської палати цивільного суду титулярного радника Роттермунда), 1845 р., 4 арк.
28. ДАЖО. Ф. 17 (Волинська палата цивільного суду). Оп. 1. Спр. 159. (Формулярний список служби голови Волинської палати цивільного суду Йосифа Малаховського), 1849 р., 16 арк.
29. ДАЖО. Ф. 17 (Волинська палата цивільного суду). Оп. 1. Спр. 167. (Формулярний список в. о. голови Волинської палати цивільного суду колезького радника Петра Олександровича Матафтіна), 1853р., 6 арк.

Shevchuk A. V. TRANSFORMATION OF THE JUDICIAL LEADERSHIP: HEADS OF THE VOLYNIA CHAMBER OF THE CIVIL COURT AFTER THE NOVEMBER UPRISING (1831–1864)

This article examines the transformation of the leadership of the Volynia Chamber of the Civil Court from 1831 to 1864, reflecting the radical changes in the judicial policy of the Russian Empire following the suppression of the November Uprising. It analyzes the evolution in the principles of forming the court's leadership, from relying on representatives of the local Catholic nobility to appointing professional Orthodox bureaucrats of imperial stature. Based on a detailed study of service records (formulyarnye spiski) and official sources, the personal career trajectories of the six chamber chairmen are traced, revealing three main stages of personnel policy: the retention of the practice of engaging loyal local elites (1832–1845); a transitional period of professionalization through regional cadres (1845–1851); and the final shift to centralized appointments of experienced imperial officials (1851–1864).

Particular attention is paid to the socio-demographic analysis of the institution's leaders, including their religious affiliation, educational level, economic status, and geographical origin. A pattern is identified of the gradual replacement of Catholic landowners with large estates (owning over 2,000 serfs) by Orthodox officials of moderate means, symbolizing the transition from a landed aristocracy to a service nobility as the foundation of judicial authority in the region.

*The research is based on a broad source base, including archival materials from the State Archive of Zhytomyr Oblast and the official reference books *Mesyatseslov* and *Adres-kalendar*, which enabled the reconstruction of a complete picture of personnel changes in the leadership of one of the key judicial institutions in the Right-Bank Ukraine. The author demonstrates that the transformation of the personnel of the Volynia Chamber of the Civil Court reflected broader processes of centralization and unification within the Russian Empire's judicial system, in the context of the imperial policy of integrating the Western provinces after 1831.*

Key words: *Volynia Chamber of the Civil Court, judicial authority, personnel policy, November Uprising, Right-Bank Ukraine, judicial reforms, service records (formulyarnye spiski), Catholic nobility, Orthodox officialdom, centralization of administration.*

Дата надходження статті: 17.09.2025

Дата прийняття статті: 03.10.2025

Опубліковано: 15.12.2025